

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті висвітлюються сутність інтеграційних процесів та їх роль під час здійснення господарської діяльності підприємства. Визначено особливості формування конкурентного потенціалу підприємств під впливом інтеграційних процесів з урахуванням національних конкурентних переваг країни. Виділено основні фактори впливу та переваги включення промислового підприємства в інтеграційні процеси.

Ключові слова: інтеграційні процеси, конкурентоспроможність підприємства, конкурентний потенціал, промислове підприємство.

O.V. NYZHNYK

Khmelnitskyi National University

EFFECT OF INTEGRATION PROCESSES ON THE CREATION PROBLEMS OF COMPETITIVE POTENTIAL OF ENTERPRISE

The article reveals the essence of integration processes and their role in the implementation of business enterprise. Indicated that competitive potential is a multifaceted concept, which can be a quantitative criteria definition and measurement that reflects almost all aspects of the enterprise, describes the potential development, production and financial strength, determines enterprise place on the market. Emphasized that an important feature to ensure the competitiveness of industry is to use integration processes, which enable to effectively maintain competition. The features of a competitive potential of enterprises under the influence of integration processes on the basis of national competitive advantages is determined. It is improved that integration processes involve the elimination of information barriers, providing free access to World Bank data and maximizing transparency. Emphasized that integration processes are schemes for providing vertical or horizontal consolidation. The main impacts and benefits of enterprise's inclusion into the integration processes are determined.

Keywords: integration processes, competitiveness, competitive potential, enterprise.

Постановка проблеми. На сьогодні в умовах трансформаційних процесів в економіці та перебудови існуючих міждержавних відносин особливої актуальності набуває ефективне управління підприємствами з максимально ефективним використанням конкурентного потенціалу та регулярним розширенням масштабу власної діяльності. Вплив інтеграційних процесів є чи не одним з найважливіших факторів, що вирішують визначення стратегічної діяльності підприємства та підбір основних інструментів його адаптації до новосформованих ринкових умов. У сучасному світі здатні «виживати» лише найсильніші підприємства, які виробляють продукцію, що є конкурентоспроможною не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку.

У ринкових умовах господарювання будь-яке ринкове середовище передбачає наявність жорсткої конкуренції з відомими вітчизняними, а також світовими брендами і вимагає від товаровиробників рішучих дій та інноваційних підходів до формування власного конкурентного потенціалу. Адже прибутковість, економічна стійкість та ефективність господарської діяльності вітчизняних підприємств забезпечується саме наявністю конкурентного потенціалу. Особливо гостро проблема формування конкурентного потенціалу стосується вітчизняних товаровиробників завдяки вступу України до СОТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності та значення інтеграційних процесів для суб'єктів господарювання досліджувалось такими видатними вченими, як Л.М. Ганущак-Єфіменко, І.В. Коберник, Л.Л. Калініченко, В.М. Геєць, С.А. Айвазян, Д.В. Арутюнова, О.Я. Балкінд, Г.А. Баклаженко, Т.Д. Баснін, Ю.Д. Бахтеєв, В.М. Володін, С.М. Гончаров, Г.Я. Гольдштейн, Л.Н. Дубова, А.Г. Загородній, З.Б. Живко, А.А. Пилипенко та інші. Проте їх праці стосуються лише теоретичних аспектів визначення сутності інтеграції та процесів входження України в світові глобалізаційні спільноти.

Значний внесок у дослідження ролі інтеграційних процесів та їх впливу на конкурентний потенціал промислового підприємства здійснили такі відомі вчені-економісти, як А. Блайндер, А. Гринспен, Т. Левітт, Р. Фатхутдінов, М. Портер, П. Кругман, П. Самуельсон. Разом з тим, у цих працях багато уваги приділено фінансовим мотиваціям, що виходять із посилення інтеграційних процесів, в той час як не наголошується на тому, що інтеграційні процеси є дієвим інструментом підвищення конкурентного потенціалу підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми підвищення конкурентного потенціалу підприємства, а також впливу інтеграційних процесів на його формування є недостатньо дослідженими, хоча дане завдання є особливо релевантним для підприємств, що мають зовнішньоекономічний профіль. Відсутність дієвих шляхів впровадження інтеграційних процесів для підприємств ускладнює процеси стратегічного планування діяльності підприємств та підвищення їх конкурентного потенціалу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні сутності інтеграційних процесів та їх впливу на конкурентний потенціал промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов формування конкурентного потенціалу є однією з найважливіших інтегральних характеристик, які використовуються для аналізу економіки України в цілому, її окремих галузей і товаровиробників зокрема. За умов поглиблення конкуренції серед виробників зростає вимога до формування високого рівня конкурентоспроможності

виробничих підприємств та окремих видів продукції. Конкурентний потенціал є одним із суттєвих показників стану підприємства, який визначає перспективи його розвитку, можливість досягнення стратегічних цілей і завдань. Показники досягнутого конкурентоспроможного стану продукції мають поєднувати в собі інформацію про чинники, які забезпечують завоювання й утримання конкурентних ринкових позицій підприємств [1, с. 33].

Серед таких чинників і варто виділити інтеграційні процеси, які полягають в переплетенні діяльності різномасштабного формату з метою реалізації поставлених цілей, наявного потенціалу та перебудови існуючого ладу за новими схемами, що відповідають вимогам сучасного світового середовища. Особливість управління підприємством в умовах інтеграційних процесів полягає у виникненні додаткових загроз, шаблонів і вимог до ведення фінансово-економічної діяльності, виробництва продукції, управління, системи фінансового моніторингу тощо.

Разом з тим, визначення змісту поняття конкурентного потенціалу підприємства можливе лише за умови наявності конкуренції, рівень якої може істотно відрізнятись як на окремих ринках (на внутрішньому, на ринку окремої країни), так і в різні періоди часу на одному й тому ж ринку [2, с. 140].

Конкурентний потенціал є багатограним поняттям, яке може мати визначення і кількісні критерії виміру, що віддзеркалює майже всі сторони діяльності підприємства, характеризує потенціал розвитку, виробничу та фінансову стійкість, визначає місце підприємства на ринку. Характеристику поняття конкурентоспроможності найбільш ёмко мають відображати такі показники, в основу яких покладено затрати виробництва і збуту, ступінь насичення ринку даною продукцією, якісні та споживчі властивості продукції, рівень покупної платоспроможності споживачів [3, с. 105].

Успіх будь-якого підприємства за даних умов спирається, в першу чергу, на механізми адаптації діяльності підприємства до новостворених умов. Водночас для ефективного формування конкурентного потенціалу підприємства існує значна потреба в розробці комплексного механізму управління підприємством, що б поєднував в собі окремі механізми управління кожним підрозділом підприємства. Інтеграційні процеси передбачають ліквідацію інформаційних бар'єрів, забезпечуючи вільний доступ до світового банку інформації та максимізацію її прозорості.

За більш ніж двадцять років існування інтеграційні процеси в економіці в останні роки набули транскордонного характеру і сформували абсолютно новий сегмент глобального ринку – ринок корпоративних злиттів і поглинань вітчизняних промислових підприємств, що обумовлені двома чинниками: недовіком власних фінансових ресурсів для реалізації великих виробничо-технологічних проектів і обмеженою місткістю цільових ринків. Інтеграційні процеси дозволяють промисловим підприємствам досягти і втримати певні позиції на ринку за допомогою вирішення таких завдань:

- об'єднання ресурсів (інтелектуальних, технологічних, фінансових, маркетингових) для досягнення синергетичного ефекту й диверсифікації діяльності;
- оптимізація витрат на НДДКР, організацію технологічного процесу, корпоративне управління, просування і підтримку товару для досягнення максимальної економії та підвищення рентабельності бізнесу;
- мінімізація комерційних ризиків шляхом отримання гарантованого доступу до цільових ринків.

Незважаючи на об'єктивну наявність конкурентних переваг, українські промислові підприємства поки що не можуть реалізувати свій потенціал на міжнародному ринку, більше того, повільно втрачають позиції на внутрішньому ринку. Багато в чому причиною такого становища є неефективна побудова як галузі в цілому, так і окремих підприємств.

Основними гравцями світової економіки стали транснаціональні корпорації, які ведуть жорстку боротьбу за ринки збуту високотехнологічної продукції. У США і Європі сформувалися корпорації-гіганти, що керують такими наукомісткими видами бізнесу, як авіація, космос, інформаційні технології й озброєння [4–6]. Така інтеграція дозволяє консолідувати ресурси підприємств-учасників корпорації і забезпечити розробку загальної стратегії, проведення спільних науково-дослідних робіт, випуск конкурентоспроможної наукомісткої продукції, її просування на світовий ринок, подальше сервісне обслуговування на основі ресурсозберігаючих технологій та інновацій [7].

Інтеграційні процеси, що вміщують інформаційне поле, здатне впливати на формування конкурентного потенціалу та загалом його адаптації до зовнішнього середовища, передбачають поєднання наступних факторів:

1. Зовнішні фактори: економічні (конкурентні, кон'юнктурні), політичні, законодавчі, соціальні, міжнародні.
2. Внутрішні фактори: економічні, техніко-технологічні, структурно-організаційні, соціальні.
3. Інформаційне поле адаптації підприємства: моніторинг фінансового стану підприємства, моніторинг нормативно-законодавчої бази, моніторинг структурної організації, соціальний моніторинг [8, с. 76].

Інтеграційні процеси відбуваються за схемами, що передбачають вертикальну або горизонтальну консолідацію.

Вертикальна інтеграція передбачає створення холдингів – концентрації як сировинних, так і переробних виробництв. Це дозволяє отримати максимальний вигравш в результаті контролю над усім ланцюжком, що створює додану вартість.

Під час горизонтальної консолідації інтегровані структури спочатку формуються в межах одного сегмента індустрії, а потім проникають і в суміжні галузі.

Звичайно, вертикальна та горизонтальна інтеграція має і свої недоліки, головним з яких є зниження тиску конкуренції на окремі підприємства холдингу, внаслідок чого якість їхньої продукції може стати нижчою, ніж у конкурентів.

Разом з тим, до актуальних питань інтеграції промислових підприємств України у світовий економічний простір слід віднести:

- формування зовнішньої політики держав, яку можна визначити як протекціонізм економіки, що глобалізується;
- створення великих транснаціональних корпорацій, які мають дочірні підприємства і беруть участь в міжнародному поділі праці в межах системи технологічно взаємопов'язаних підприємств у різних країнах світу;
- наявність міжнародного виробничого механізму з єдиним технологічним і комерційним планом;
- співпраця із зарубіжними підприємствами з метою розробки та придбання специфічних технологій, які вимагають великих витрат на їх створення.

Таким чином, аналіз проведених досліджень дає змогу виділити наступні переваги від залучення промислових підприємств до інтеграційних процесів, що впливають на формування конкурентного потенціалу:

- зменшення рівня невизначеності у постачанні та збуті продукції;
- застосування передових інновацій та зменшення дифузії технологічних інновацій;
- обмеження конкуренції;
- володіння високим рівнем інтелектуального капіталу та реалізації інвестиційних проектів.

Висновки.

На сьогодні на вітчизняному та світовому ринках сформувалась тенденція, за якої ключову роль відіграють не окремі промислові підприємства, а інтегровані структури бізнесу. Інтеграційні процеси відбуваються за схемами, що передбачають консолідацію спільних зусиль кількох підприємств.

Важливою ознакою забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств є використання інтеграційних процесів, що дозволяють ефективно вести конкурентну боротьбу. Це, у свою чергу, вказує на необхідність формування та використання конкурентного потенціалу підприємства. Як результат, конкурентний потенціал дозволяє підприємству отримувати прибуток, достатній для відтворення елементів виробництва, удосконалення процесу виробництва, підтримки та поліпшення якості продукції, стимулювання виробництва в умовах постійних змін конкурентного середовища.

Література

1. Мізюк Б.М. Особливості стратегічного управління підприємством / Б.М. Мізюк // *Фінанси України*. – 2002. – № 12. – С. 31–36.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посібник / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. – К. : ЦНЛ, 2006. – 384 с.
3. Герчанівська С. До питання управління конкурентоспроможністю підприємства / С. Герчанівська, Т. Рапіцький // *Галицький економічний вісник*. – 2011. – № 3 (32). – С. 103–107.
4. Ганущак-Єфіменко Л.М. Особливості формування інтегрованих бізнес-структур / Л.М. Ганущак-Єфіменко, І.В. Коберник // *Актуальні проблеми економіки*. – 2012. – № 3. – С. 154–161.
5. Калініченко Л.Л. Інтегровані бізнес-структури: сутність та оцінка ефективності функціонування / Л.Л. Калініченко // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. – 2011. – № 34. – С. 393–396.
6. Подолянець В. Классические вертикали / В. Подолянець // *Металл*. – 2007. – № 12. – С. 12–15.
7. Геєць В.М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В.М. Геєць. – К. : Ін-текон. Прогнозув.; Фенікс, 2003. – 1008 с.
8. Бондаренко А.В. Інформація як складова організаційно-економічного механізму адаптації підприємства / А. В. Бондаренко // *Коммунальное хозяйство городов : научно-технический сборник*. – 2003. – № 52. – С. 73–79.

References

1. Miziuk B.M. Osoblyvosti stratehichnoho upravlinnya pidpryyemstvom. *Finansy Ukrayiny*. 2002. No 12. pp. 31–36.
2. Dolzhansky I.Z., Zahorna T.O. Konkurentospromozhnist pidpryyemstva: tutorial. K.: TsNL, 2006. 384 p.
3. Herchanivska S., Rapitsky T. Do pytannya upravlinnya konkurentospromozhnistiu pidpryyemstva. *Halytskyy ekonomichnyy visnyk*. 2011. No 3 (32). pp. 103–107.
4. Hanushchak-Yefimenko L.M., Kobernyk I.V. Osoblyvosti formuvannya intehrovanykh biznes-struktur. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2012. No 3. pp. 154–161.
5. Kalinichenko L.L. Intehrovani biznes-struktury: sutnist ta otsinka efektyvnosti funktsionuvannya. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2011. No 34. pp. 393–396.
6. Podolyanets V. Klassicheskie vertikali. *Metall*. 2007. No12. pp. 12–15.
7. Heyets V.M. *Ekonomika Ukrainy: stratehiya i polityka dovhstrokovoho rozvytku*. K.: In-tekon. Prohnozuv.; Feniks, 2003. 1008 p.
8. Bondarenko A.V. Informatsiya yak skladova orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu adaptatsii pidpryyemstva. *Nauchno-tekhnicheskyy sbornik «Kommunalnoe khaziyaystvo gorodov»*. 2003. No 52. pp. 73–79.

Рецензія/Peer review : 2.3.2015 р. Надрукована/Printed : 10.5.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. В.М. Нижник